

СПОГАДИ ПРО АКАДЕМІКА А. К. БАБКА*

Минуло майже сорок років з того морозного січневого дня, коли не стало Анатолія Кириловича Бабка – любимого вчителя, наставника, який створив українську школу хіміків-аналітиків, до якої я маю щастя належати. Так, саме щастя, тому що працювати з Анатолієм Кириловичем, жити поруч з ним, вчитися у нього було справжнім щастям.

Згадувати про вчителя легко і радісно, тому що з ним пов'язані роки мого становлення як хіміка-аналітика, роки найвищої творчої напруги, роки постійних наукових пошуків, творчих успіхів та розчарувань, роки, коли я постійно відчував його батьківську підтримку, його душевний поклик віддавати всі свої сили та знання улюбленій справі.

Вперше я побачив Анатолія Кириловича у 1954-му році, коли після закінчення Ужгородського державного університету приїхав до Києва в Інститут загальної і неорганічної хімії АН УРСР здавати документи для вступу в аспірантуру. Пам'ятаю уважний і доброзичливий погляд Анатолія Кириловича, який помітив моє хвилювання і трепетне очікування вирішення своєї долі, тому що мені здавалося, що саме ця перша співбесіда вирішує все – бути чи не бути учнем прославленого професора хімії, який за рівнем своїх знань та положенням у науковому світі стоїть на недосяжній висоті. Як же я був вражений, коли всесвітньо відомий вчений почав розмовляти зі мною як з рівним, уважно вислухав мою розповідь про свої плани, задуми, про навчання в далекому провінціальному університеті, про мою сім'ю, життя, захоплення. Цю доброзичливість, увагу та людяність я потім постійно відчував протягом таких коротких 14 років спілкування з ним.

Поданий мною реферат – дипломну роботу в галузі хроматографічного - аналізу Анатолій Кирилович уважно прочитав і запропонував підготувати статтю в Українській хімічній журнал, без яких-небудь зауважень або порад, хоча він безсумнівно знав, що в мене немає ніякого досвіду писати наукові статті. Згодом я переконався, що це був характерний для Анатолія Кириловича прийом – залишити початківця «напризволяще», точніше спочатку надати йому повну самостійність і таким чином виявити, на що той здатний.

Статтю я написав. Вона виявилася, звичайно, дуже слабкою, з багатьма помилками, неправильними виразами, одним словом, це був так званий «нульовий» варіант статті. Анатолій Кирилович зробив масу зауважень, просив декілька разів переробити статтю, і в кінцевому варіанті вона була результатом не стільки моїх, скільки його зусиль. Тому я вважав природним, що стаття вийде у співавторстві з ним. Але вийшло не так. Анатолій Кирилович викреслив своє прізвище і зауважив, ніби між іншим, що він не приймав участі ні в плануванні, ні в експериментальному виконанні роботи, через те автором статті повинен бути тільки я один. Його скромність мене вразила, але згодом я мав можливість переконатися в тому, що

* Рукопис надано автором

скромність та глибока наукова принциповість були одними з найбільш привабливих рис його характеру.

Пізніше через 5-6 років, на підготовлених мною чернетках наукових статей А.К. все частіше писав: «А.К. здесь не работал», «А.К. не участвовал» і викреслював своє прізвище як співавтора. Таким чином він безкорисливо віддавав частину своїх знань, думок, свої праці, які були вкладені у спільну роботу. Багатство ідей і наукова щедрість були характерними для цього великого вченого.

А.К. мав чудову, незбагнену хімічну ерудицію. Серед нас, аспірантів, ходило прислів'я: «Те, що сказав А.К. (так ми називали його між собою) – аксіома, яку можна не перевіряти, бо заздалегідь відомо, що вона підтвердиться». Але А.К. вимагав прискіпливого експериментального підтвердження висловлених ним ідей і ми такі експерименти ретельно виконували. Саме розвиток його ідей по вивченню стану іонів багатовалентних елементів (титану, цирконію, ніобію, танталу, молібдену) та їх реакційної здатності при виконанні хіміко-аналітичних операцій склав основу моєї докторської дисертації.

А.К. все своє життя віддав науці, але не замикався у ній. Він захоплювався туризмом, дуже любив природу і вмів цінувати її красу. Я часто зустрічав його на лижній прогулянці у Голосіївському лісі, він був неодмінно з фотоапаратом (захоплювався кольоровою фотографією, яка в той час тільки почала розвиватися). А.К. милувався красою зимового лісу, залучав нас до прогулянок на природі, був дуже цікавим співрозмовником у такій «ненауковій» обстановці. На лижах ходив вправно, без видимих зусиль, поспівати за ним було нелегко. Влітку також умів знаходити радість у спілкуванні з природою. Пам'ятаю, якимось у Дніпропетровську після ранкового засідання ми пішли на Дніпро відпочити. Ріка там широка, могутня, її не перепливти. А.К. заплив далеко, його голова часом зникла серед хвиль, потім вийшов на беріг злегка стомлений, задоволений, життєрадісний і почав розмірковувати про те, що в галузі техніки людство ступило далеко вперед (це було напередодні запуску першого штучного супутника Землі), а про те, що відбувається у природі поруч з нами – тут він зірвав листочок лози – знаємо мало, нам невідомі до кінця таємниці фотосинтезу, який лежить в основі життя рослин...

9-го січня 1968 року підчас лижної прогулянки у Голосіївському лісі зупинилося серце Анатолія Кириловича. Нікого не було поруч, щоб надати йому допомогу. Пішов від нас видатний вчений, прекрасна людина, пішов у розквіті творчих сил. Пам'ять про нього, про тепло його душі, про строгий і водночас ласкавий погляд залишиться назавжди зі мною.

Квітень 2005